

А. Львович, студ.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

МІФОПОЕТИКА В ПОВІСТІ ДАНИЛА ХАРМСА "СТАРУХА"

Наведений аналіз міфопоетичних компонентів повісті Данила Хармса "Старуха" на базі нарративних конструктивів та інтертекстуальної множини.

Ключові слова: Данило Хармс, міфопоетика, нарратив, інтертекст.

A. Lvovich, Student
Taras Shevchenko National University of Kyiv

MYTHOLOGY SYSTEM IN THE STORY "SRARUCHA" BY DANYYL HARMS

The article presents an analysis of the mythopoetics' elements of the story "Starucha" by Danyyl Harms, based on the narrative constuctions and intertextual sets.

Key words: Danyyl Harms, mythopoetic, narrative, intertext.

УДК 821.161.2.09:327.58-054.72(=161.2)

А. А. Любаренко, здобувач
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

ТВОРЧИСТЬ ОЛЕКСИ ІЗАРСЬКОГО В КРИТИЧНІЙ РЕЦЕПЦІЇ

Здійснено огляд літературно-критичних праць еміграційних і "материкових" дослідників, присвячених творчості О. Ізарського. Проаналізовано інтерпретацію художньої спадщини письменника, відзначено амбівалентність реценції.

Ключові слова: еміграція, інтерпретація творчості, критика, реценція.

У сучасному науковому дискурсі виникає необхідність заповнити інформаційний вакуум, який утворився навколо художньої спадщини О. Ізарського. Цьому можуть посприяти відомі на сьогодні статті, рецензії, передмови та післямови дотворів письменника, занотовані в його щоденниках відгуки критиків і "колег по цеху".

В еміграційному середовищі О. Ізарський відомий як автор серії восьми книг про життя української родини Лисенків (повісті "Ранок", "Віктор і Ляля", "Чудо в Мисловицях", "Саксонська зима", романи "Київ", "Літо над озером", "Полтава", "Столиця над Ізаром"). На батьківщині ж про нього знають переважно

завдяки опублікованим тут романам "Полтава" (1999) та "Столиця над Ізаром" (2002), а також – виданню "Висмики" з щоденників. 1940–1980-і роки" (2006).

Тому й не дивно, що в Україні думки про художню вартість творчого доробку О. Ізарського висловлені переважно в поодиноких літературно-критичних матеріалах Г. Дениско, Р. Доценка, П. Ротача. Тим часом в еміграції публікація його творів супроводжувалася численними відгуками, рецензіями, редакційними оглядами. Повісті і романи письменника не раз ставали об'єктом уваги таких дослідників, як А.-Г. Горбач, В. Державин, І. Качуровський, І. Костецький, Г. Костюк, І. Кошелівець, Ю. Лаврінченко, Д. Нитченко, Ю. Стефанік. Мета цієї статті – проаналізувати різножанрові публікації, присвячені художній спадщині О. Ізарського.

За оцінками еміграційної критики, творчість О. Ізарського – "явище унікальне" [15, с. 127]. Про автора говорили, що він шукає "засадничо відмінних літературних шляхів" [5, с. 22], "вирастає на поважну літературну постать" [20, с. 18], йому пророкували стати "літературним аристократом" [7, с. 50]. Зокрема, Г. Костюк відзначив відповідальне й почесне завдання, яке взяв на себе О. Ізарський, – показати в прозовому циклі образ свого покоління, котре "прийшло, формувалось і утверджувалось в темну добу сталінізму, що пережило другу світову війну і після неї, змужнівши інтелектуально, з чималим суспільним досвідом, вступило в життя" [13, с. 25].

О. Ізарський вихований на кращих зразках світової літератури, тож закономірно, що на його творчості позначився досвід інших письменників. Так, В. Державин у повісті "Ранок" вбачав літературний вплив "від Короленка й Гарина-Михайловського аж до Ромена Роляна та Рільке" [5, с. 23], натомість І. Кошелівець зауважував, що від О. Ізарського "бере свій початок українська прустіянська проза" [7, с. 50]. Проте в щоденниках самого письменника знаходимо категоричне: "Ізарський-Пруст!.. Що за нісенітниця!" [7, с. 84]. Схожої думки Г. Костюк та І. Смолій, які відзначали, що його образи притаманні лише українській людині 30-х років, а Прустова пасивна інтроспекція – чужа для О. Ізарського. Але і в пізніших розвідках говорилося про вплив

французького письменника. Зокрема, на цьому наголошував І. Качуровський. На його думку, прозаїк базувався також і на літературній традиції Е. Золя та Р. Мартена дю Гара.

Незважаючи на відсутність спільної назви прозового циклу письменника, беззаперечним є факт цілісності його художніх творів. На цьому наголошували Р. Доценко, І. Качуровський, М. Тарнавська, яка також зазначала, що О. Ізарський "з одержимістю письменника свідомого своєї місії творить великий епос, що буде – а у значній мірі вже є – літературним пашпортом цілого покоління" [24, с. 14].

На початку 40-х років О. Ізарський друкував лише уривки з повісті "Ранок". Проте вже тоді В. Державин помітив талант прозаїка. У своїй праці "Три роки літературного життя на еміграції (1945–1947)" критик подав короткий аналіз повісті "Ранок", яка йому "імпує вишуканою тонкістю психологічної аналізи і водночас відштовхує необмеженим надміром деталізації в описі дитячих вражень" [5, с. 22].

З 1963 року на сторінках журналу "Сучасність" почали друкуватись повісті і романи О. Ізарського. Першою книгою про життя української родини Лисенків стала вже згадувана повість "Ранок", присвячена дитинству головного героя Віктора. А 1964 року у вищезазначеному журналі вийшла критична стаття А.-Г. Горбач "Поетична повість про дитинство на Україні", в якій літературознавець зосередила свою увагу на способі відтворення переживань головного персонажа, його внутрішнього і зовнішнього світу. Зокрема, автор зауважила, що прозаїк послуговувався модерними композиційно-стилістичними засобами, суть яких – вживати різні часові площини розповіді, асоціації думок. Вона відзначила і мову повісті: "небуденна лексика, черпнута із живої мови прерізних соціальних прошарків, приголомшує читача своїм багатством" [3, с. 117].

Щоденники О. Ізарського та деякі опубліковані на сьогодні матеріали епістолярію письменника дають можливість познайомитись із відгуками на його творчість не лише читачів діаспори, але й відомих фахівців. Так, в оцінці І. Кошелівця повість "Ранок" – це "колосальний успіх, стилем і манірою ... річ безпрецедентна" [7, с. 50]. Також критик наголошував на відсутності

інтриги та надзвичайних подій. Але саме це, на його думку, робить стиль О. Ізарського монолітно витриманим і чистим. Г. Костюк, у свою чергу, називав повість "Ранок" "цікавим психологічним візерунком людських душ" [7, с. 57]. Натомість В. Вовк у листі до письменника вказувала на слабкість твору: розтягнутість, повторення, автобіографічність, переривчастість конструкції, незрозумілість натяків і т. д. [7, с. 60].

Ю. Лавріненко в часописі "Листи до приятелів" називав мову повісті бездоганною, що іноді, проте, переростає в монотонність. Критикові не вистачало в ній "якогось струсу, водоспаду чи хоч порогу" [16, с. 41].

1966 року в газеті "Свобода" І. Смолій опублікував статтю "На стрічки пам'яті", в якій подав свій погляд на дві повісті О. Ізарського – "Ранок" та "Віктор і Ляля". Він писав про ці твори як про "дві стрічки кольорового фільму з людського життя" [23, с. 3], а повість "Ранок" називав зразком стилістичних особливостей письменника. На думку автора, його твори – для "рефлексійного читання".

Г. Костюк в огляді "Українська еміграційна художня проза за 1965 рік" звернув увагу на художню деталь у повісті "Віктор і Ляля". На його переконання, О. Ізарський використовував цей засіб як основу свого мистецького зображення. Критик вказував також і на недоліки твору: інколи письменник "зловживає цим засобом, тратить контроль над кількістю, а часом і якістю деталю і цим перевантажує та утруднює читачеві свою розповідь" [14, с. 8].

За глибокими спостереженнями Г. Костюка, повість "Віктор і Ляля" написана примхливим стилем, адже автор свідомо не хотів бути сюжетно прозорим. На його думку, "зламно-площинні, асоціативні напливи конфліктних ситуацій, переживань і характерів – це особливість повістярської манери Ізарського" [14, с. 7].

І. Качуровського повість "Віктор і Ляля" зацікавила персонажами, тематикою, проблематикою, наявністю українського культурного середовища. Проте він відзначав відсутність інтриги у творі. Із цього приводу О. Ізарський писав у своєму щоденнику: "А в мене інтриги немає за душею. У мене виявлено той "герметизм", на котрий приречений український інтелігент" [7, с. 82].

І. Кошелівець у післямові до окремого книжкового видання повісті "Віктор і Ляля" так говорив про особливість стилю О. Ізарського: "Його твір – це дрібна мозаїка з пречудово вирізьблених і кольористо тіньованих дрібних деталей". І далі продовжував: "На превеликий жаль, читач полюбає все ж сюжет, і щоб милуватися самим стилем, потрібен добре вихований смак на справжній літературі. Тож і шлях Ізарського до популярності буде повільний" [15, с. 127].

Натомість А. Орел у статті "Кілька думок про творчість О. Ізарського" називав стиль письменника "методом психологічних рядків", які в нього не набувають нудного характеру, а навпаки – "цікаві, несподівані, різноманітні, що, замість нудувати, не можна відірватися від читання" [20, 18]. Водночас автор вказав на недоліки мови прозаїка: лексичні, синтаксичні, правописні помилки. З ним був солідарний Ю. Шевельов, вважаючи, що вживання деяких форм у мові творів О. Ізарського "є вадою, не виробленістю самої української мови" [7, с. 79].

У 1967 році опубліковано рецензію А.-Г. Горбач "Зустріч українця з Німеччиною" на повість О. Ізарського "Чудо в Мисловицях". Дослідниця відзначала силу його письма, яка виявляється в любові до деталей, асоціативності думок та образності, а також – у майстерності короткими штрихами, вишуканими висловами схарактеризувати суть речі і чітко відтворити настрої. На думку критика, "так, як пише О. Ізарський, пишуть у нас мало. Але так пишуть передові письменники світу" [2, с. 121–122].

Із щоденникових записів О. Ізарського довідуємося, що для Г. Журби повість "Чудо в Мисловицях" – занадто експериментальна й ускладнена. Еміграційна письменниця помітила багато невдалих порівнянь, дрібничкових спостережень, мілкої філософії, деталей. І все ж, вона цінувала повість за її самотність, самостійність і культуру письма.

І. Коровицький у статті "Твір про багатолітнього міста" аналізував роман "Київ", за визначенням О. Ізарського – "роман студентських буднів" [7, с. 118]. Автор зосереджується на розростанні характеру Віктора в урбаністичному просторі, його становленні як молодого письменника. Крім того, І. Коровицький вказував на автобіографічність, що надає твору

"вартість документу доби"; говорив про відштовхування О. Ізарського від штампів, тому "рясні його тропи, особливо метафори, сприймаються по-новому" [11, с. 39].

Натомість А. Юрияк негативно відгукнувся на появу четвертої книги прозового циклу письменника. У своїй статті "Про роман "Київ" Ізарського" автор наголошував на відсутності у творі "змістової осі чи хребта", тому великий обсяг книги, на думку критика, справляє враження порожнечі, порожньої балаканини. Він підкреслював навантаженість головного героя запозиченою мудрістю: афоризмами класиків літератури, філософів. Також автор статті вказував на непотрібність великої кількості другорядних персонажів, називав їх "балакучою маскою", звернув увагу на лексику і фразеологію твору, наводячи приклади засмічень "московізмами". За спостереженнями А. Юрияка, у романі не відчувається атмосфера ні передвоєнного міста, ні міста як такого взагалі, бо "дійсний Київ потонув ув авторському многослів'ї, у зливі мудрагельних реплік-балачок півсотні персонажів" [25, с. 80].

У щоденних нотатках О. Ізарського зазначено, що В. Гайдарівський вважав повість "Саксонська зима" найбільш вдалою із повістей О. Ізарського про життя Віктора Лисенка, а поет О. Веретенченко відмічав у ній послідовну стилізацію й деталізацію, хвалив жіночі образи.

У листі до Г. Кіященко письменник зазначав, що його роман "Полтава" – "...це спроба написати "інтелектуальний роман", власне, таку – цілу серію книжок" [17]. Поява саме цієї книги викликала найбільший резонанс: спочатку в еміграційному середовищі, а з часом – і в Україні.

У 1978 році в художньо-публіцистичному часописі "Наше життя" опубліковано статтю М. Тарнавської "Ізарський, Олекса. Полтава". Критик підкреслювала, що творчість О. Ізарського – для інтелігентного українського читача, вихованого на кращих зразках європейської та американської літератур. На її думку, стиль О. Ізарського – це "повільно текучий потік асоціацій: думки, образи, фрагменти характеристик, медитації, діалоги" [24, с. 14]. Письменник схильний до інтелектуалізму, а відтак його проза насичена філософськими медитаціями, цитатами з творів

світової класичної спадщини. Серед недоліків М. Тарнавська зазначала такі: композиції творів позбавлені наростаючих конфліктів, їм не вистачає "драматичних пуант, швидко інтригуючого темпа розповіді" [24, с. 14].

У тому ж році газета "Свобода" надрукувала рецензію Л. Луціва на роман "Полтава". Загалом, реакція на книжку – негативна. Головного героя роману сприйнято як егоїста, який дбає винятково про свій літературний твір замість бути небайдужим до тогочасних подій в Україні. Рецензент також зауважив, що читачеві сподобається показ багатьох коротких людських історій, хоча жодна з них не запам'ятовується. А на завершення узагальнив: "автор не показав читачеві Полтави, якою вона була в 1941–1943" [18, с. 7]. У 1979 році в журналі "Сучасність" було надруковано відразу дві статті про роман "Полтава". Автор першої – А.-Г. Горбач. У статті "Дальший роман широкої епопеї" критик висловила своє захоплення багатством характерів твору, представниками української інтелігенції, а герої – надовго залишаються в пам'яті. На відміну від Л. Луціва, критик вважала, що в романі письменнику вдалося змалювати як окупаційну атмосферу, так і різних представників німецької влади. У статті також відзначено О. Ізарського як знавця локальної історії Полтави та її околиці.

І. Коровицький – автор другої статті про роман "Полтава" під назвою "Твір, просвітлений вічними темами". Він назвав роман твором "безлічі спостережень, що з них багато переходять в афоризми" [12, с. 36]. Часові "перескоки", на його думку, є свідомим літературним засобом О. Ізарського.

Підтвердження цьому знаходимо в листі О. Ізарського до Д. Нитченка: "У мене книги "випереджують" одна одну. У мене вони породжують не питання "А що ж буде далі". У мене вони відповідають на запитання: "Як воно дійшло до цього?!.. Так книги усамостійнюються. Так не набридає читачеві хронологія" [19, с. 23–24]. Як зазначає сам О. Ізарський, у нього принцип шахової дошки, а не хронології.

І. Коровицький, крім того, виокремив ще один засіб, яким послуговувався прозаїк, – "впровадження в тканину твору латок іншого походження, у цьому випадку ділової, газетної мови...

По-газетному в романі подані вістки про становище на фронтах та про накази нової влади, оголено міркування про війну та її наслідки" [12, с. 36–37]. Як і інші дослідники, І. Коровицький у романі "Полтава" відзначив спостережливі описи, влучні метафори, епітети, порівняння. Також вказав на особливість, яка притаманна творчості О. Ізарського: "мерехтіння кольорів... Супровід барв, – як буває музичний супровід" [12, с. 40].

Роман "Полтава" зазнав гострої критики в статті О. Керч "Дві Полтави". У ній автор порівнювала дві книжки, сюжет яких побудований на матеріалі подій Другої світової війни: роман "Полтава" О. Ізарського та повісті "Вершники в степах" (І том) і "Світ за очі" (ІІ том) В. Остапенка. На здивування О. Керч, саме книга О. Ізарського здобула прихильність серед критиків. Натомість відгуків на твори іншого письменника майже не було. На її думку, родина Лисенків зображена із "поверховою національною свідомістю", а Віктора називала "сірим людішкою", який не приніс чести й користі ні своєму українському імені, ні німецьким ідеалам" [9, с. 5]. На переконання О. Керч, Полтава у романі зображена лише одним боком, "отим шляхом, яким Віктор Лисенко їздив до автобусової чи залізничної станції" [9, с. 2].

Після негативної оцінки О. Керч на роман "Полтава" О. Ізарський у своєму щоденнику зробив такий запис: "Критик ненавидить мого Віктора й мене" [7, с. 260].

Також несхвальним був відгук О. Керч вже на інший роман – "Літо над озером". У своїй рецензії вона вказала на ідентичність змісту та манери кожного художнього твору О. Ізарського. Рецензент відзначила, що "книги написані з ерудицією. Але сам факт, що автор автобіографічної повісті українець і намагається писати не про український світ, а про німецький, зводить усі добрі наміри нанівець" [10, с. 3].

Полярної думки був Ю. Стефанік (він свої твори підписував: Клиновий), який назвав цей роман "великою книжкою". У листі до О. Ізарського він відзначив універсальність твору, який здається йому також і глибоко національним, а стилістично – абсолютно витриманим. Дослідник не оминув увагою лаконізм та психологізм роману, його багату метафорику [7, с. 298]. А в оцінці О. Веретенченка, роман "Літо над озером" – наймайстерніший з усіх творів О. Ізарського.

"У пошуках за "другою" Німеччиною" – така назва рецензії А.-Г. Горбач на роман О. Ізарського "Літо над озером". Рецензент відзначила автобіографічні моменти твору, нетрадиційність розповідної манери автора, якій притаманні насиченість "дигресій та асоціацій". Критик зараховувала прозаїка в перші ряди майстрів українського художнього слова, оскільки його творам притаманні "вимогливість мови, багата лексика, карбований стиль" [4, с. 120]. На переконання А.-Г. Горбач, читач прозового циклу письменника повинен бути обізнаним з європейською культурою; радила вчитуватись у його повісті і романи з "немалою терпеливістю".

Серед останніх публікацій еміграційної критики статтю І. Качуровського "Проза Олекси Ізарського" вважаємо однією з найгрунтовніших. Дослідник зараховував прозовий цикл письменника до творів реалістичних та пізнавально вартісних, наголошував на тому, що "серія Ізарського в галузі генетики заповнює дотеперішню прогалину в нашому мистецтві" [8, с. 164], бо чи не вперше головний герой представлений "спадковим інтелігентом". На відміну від Л. Луціва, він не сприймав Віктора як егоїста, бо "побіч із зацікавленням європейською літературою, в ньому живе любов до рідної історії, до української культури" [8, с. 165].

Автор статті називав стиль творів письменника "зразком орнаментальної прози", вказував на те, що його повісті сповнені метафорами, метафізичними епітетами та порівняннями. За спостереженнями І. Качуровського, структура деяких метафор нагадувала йому раннього Б. Пастернака, звідси і думки дослідника про подібність творів О. Ізарського до поем. Також у статті автор побіжно торкався питання жанрової специфіки прози письменника. Зокрема, роман "Київ" (таке жанрове визначення надав йому О. Ізарський), на думку критика, варто називати великою повістю.

На завершення статті І. Качуровський розмістив свою відповідь О. Керч на її гостру критику роману "Літо над озером":

Хапає корч
І ставить сторч,
Шкереберть і правцем:
Пройшла, мов смерч,

Оксана Керч
Над тихим озерцем.
Оксано Керч!
Критичний борщ
Щоб їсти ми могли,
Не переперч,
Не переборщ
І не пересоли.

Після цієї епіграми І. Качуровський додав: "...рецензентка, з якою ми були добрі приятелі, визнала мені рацію" [8, с. 170].

Останній прозовий твір із серії про життя Віктора Лисенка – "Столиця над Ізаром". На жаль, за кордоном цей роман був опублікований лише частково. Проте у 2002 році саме в Полтаві – батьківщині О. Ізарського – книга знайшла своїх видавців.

Творчий доробок письменника зацікавив його земляків ще раніше. Так, П. Ротач, письменник, дослідник життя полтавчан в еміграції, написав передмову до перевидання роману "Полтава" (1999), статтю "Олекса Ізарський: штрихи до літературного портрета" (1999), післямову до першого видання вже згаданого роману "Столиця над Ізаром" (2002), а також вступне слово до видання "Висмики" з щоденників. 1940–1980-і роки" (2006).

П. Ротач у статті "Олекса Ізарський: штрихи до літературного портрета" в загальних рисах представив українській читацькій аудиторії біографічні відомості еміграційного письменника, його творчі досягнення в оцінці деяких критиків. Дослідник наголошував на тому, що головне для прозаїка – це процес відтворення внутрішнього світу героїв, а не їхні інтереси побутового рівня. На думку П. Ротача, стиль у О. Ізарського випливав з його вдачі, способу мислення, світосприйняття. Крім того, він висловив припущення, що "логічним завершенням епопеї мала б бути розповідь про Віктора Лисенка, котрий на чужині, за океаном, діждався здійснення своїх мрій – проголошення Незалежної України" [22, с. 441].

І все ж роман "Столиця над Ізаром" – завершальний і ще чекає на оцінку своєї художньої вартості. У післямові до нього П. Ротач назвав роман "Літо над озером" прологом до завершального твору прозового циклу письменника "Столиця над Ізаром", відзначив їх внутрішню близькість [21, с. 330].

У 2007 році, незадовго після смерті О. Ізарського, вийшла стаття Р. Доценка "Полтавський "ізарець", у якій автор зробив короткий огляд біографії письменника, згадав про його переклади, статті, рецензії, студії з українсько-німецьких культурних зв'язків, а також про видання "Висмики" з щоденників. 1940–1980-і роки". Найбільше уваги приділено художній прозі, появу якої автор статті називає "чимось цілковито новаторським для української літератури" [6, с. 7]. Крім того, Р. Доценко вказував на присутність у творах О. Ізарського насичених розлогих філософських міркувань, цитувань світових майстрів слова та, за визначенням І. Качуровського, стилю "орнаментальної прози". Основне, на чому наголошував Р. Доценко: "Ізарський, органічно врастаючи в західні духовні світи, залишився українцем-інтелектуалом, котрий власним творчим набутокм заперечив накинутій кимось повоєнній еміграції ярлик "пропашого покоління" [6, с. 7].

Як бачимо, статті, рецензії, а також матеріали щоденникових записів О. Ізарського містять аналіз різних аспектів творчості письменника, демонструють неоднозначність думок критиків на неї. Найбільше увага дослідників була прикута до мовно-стильових особливостей творів прозаїка, автобіографічного начала його романів і повістей, порушення хронологічної канви.

Багато років тому А.-Г. Горбач наголосила на тому, що О. Ізарський – це той письменник, який "працює не для сьогодення, а бачить свій вклад в українську літературу з ширших перспектив майбутности" [1, с. 33]. І справді, знаний в еміграції О. Ізарський стає ближчим для дослідників і читачів незалежної України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горбач А.-Г. Дальший роман широкої епопеї / А.-Г. Горбач // Сучасність. – 1979. – Ч. 7–8 (223). – С. 33–35.
2. Горбач А.-Г. Зустріч українця з Німеччиною / А.-Г. Горбач // Сучасність. – 1967. – Ч. 11 (83). – С. 119–122.
3. Горбач А.-Г. Поетична повість про дитинство на Україні / А.-Г. Горбач // Сучасність. – 1964. – Ч. 9 (45). – С. 116–117.
4. Горбач А.-Г. У пошуках за "другою" Німеччиною / А.-Г. Горбач // Сучасність. – 1982. – Ч. 3 (255). – С. 118–120.
5. Державин В. Три роки літературного життя на еміграції (1945–1947) / В. Державин. – Мюнхен: Академія, 1948. – 29 с.
6. Доценка Р. Полтавський "ізарець" / Р. Доценка // Літературна Україна. – 2007. – №32 (5220). – С. 7.

7. *Ізарський О.* "Висмики" з щоденників. 1940–1980 рр. / О. Ізарський. – Полтава: Динамік, 2006. – 392 с.
8. *Качуровський І.* Проза Олекси Ізарського / І. Качуровський // *Сучасність*. – 1996. – Ч. 3–4. – С. 163–170.
9. *Керч О.* Дві Полтави / О. Керч // *Свобода*. – 1979. – Ч. 185. – С. 2, 5.
10. *Керч О.* Олекса Ізарський. Літо над озером / О. Керч // *Америка*. – 1982. – Ч. 32. – С. 3.
11. *Коровицький І.* Твір про багатолітність тисячолітнього міста / І. Коровицький // *Сучасність*. – 1974. – Ч. 7–8 (163–164). – С. 34–44.
12. *Коровицький І.* Твір, просвітлений вічними темами / І. Коровицький // *Сучасність*. – 1979. – Ч. 7–8 (223). – С. 36–41.
13. *Костюк Г.* З літопису літературного життя в діяспорі / Г. Костюк – Мюнхен, 1971. – 48 с.
14. *Костюк Г.* Українська еміграційна художня проза за 1965 рік / Г. Костюк // *Нові дні*. Універсальний ілюстрований місячник. – 1966. – Ч. 197. – С. 5–12.
15. *Кошелівець І.* Післямова / І. Кошелівець // *Віктор і Ляля* / О. Ізарський. – Мюнхен, 1965. – С. 126–127.
16. *Лаврінченко Ю.* З книжкових новин (Тарас Шевченко: Мистецька спадщина; Світова велич Шевченка; День поезії; Нові поезії; Ізарський: Ранок) / Ю. Лаврінченко // *Листи до приятелів*. – Нью-Йорк, 1964. – Ч. 3–4. – С. 38–42.
17. *Лист Олекси Ізарського* до Ганни Кіященко від 11.02.2000 року зберігається в архіві адресата.
18. *Луців Л.* Олекса Ізарський. Полтава / Л. Луців // *Свобода*. – 1978. – Ч. 35. – С. 2, 7.
19. *Нитченко Д.* Листи письменників. Збірник п'ятий / Д. Нитченко. – Мельборн; Ніжин; Київ: Смолоскип, 2001. – 250 с.
20. *Орел А.* Кілька думок про творчість О. Ізарського / А. Орел // *Нові дні*. Універсальний ілюстрований місячник. – 1965. – Ч. 185. – С. 18–19.
21. *Ротач П.* Завершення хроніки Лисенків: [післямова] / П. Ротач // *Столиця над Ізаром* / О. Ізарський. – Полтава: АСМІ, 2002. – С. 330–336.
22. *Ротач П.* Олекса Ізарський: Штрихи до літературного портрета / П. Ротач // *І слово, і доля, і пам'ять...*: статті, дослідження, спогади. – Полтава: Верстка, 2000. – С. 429–443.
23. *Смолій І.* На стрічці пам'яті / І. Смолій // *Свобода*. – 1966. – Ч. 204. – С. 3–4.
24. *Тарнавська М.* Ізарський, Олекса. Полтава / М. Тарнавська // *Наше життя*. – 1978. – Ч. 1. – С. 14–15.
25. *Юриняк А.* Про роман "Київ" Ізарського / А. Юриняк // *Критичним пером*. – Лос-Анжелес: GREELEY. – 1974. – С. 75–80.

Стаття надійшла до редколегії 21.04.16

А. А. Любаренко, соискатель

Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, г. Киев

ТВОРЧЕСТВО АЛЕКСЕЯ ИЗАРСКОГО В КРИТИЧЕСКОЙ РЕЦЕПЦИИ

Сделан обзор литературно-критических работ эмиграционных и "материальных" исследователей, посвященных творчеству А. Изарского. Проанализированы

зировано інтерпретацію художественного насліддя писателя, отмечено амбивалентность рецепции.

Ключевые слова: емиграция, інтерпретація творчества, критика, рецепція.

A. A. Liubarenko, PhD Candidate
Taras Shevchenko National University of Kyiv

THE WORKS OF OLEKSA IZARSKYI IN THE CRITICAL RECEPTION

This article provides an overview of the literary-critical works of emigration and "mainland" researches focused on the works of O. Izarskyi. The interpretation of the artistic heritage of the writer has been analyzed; ambivalence of its reception has been noted.

Keywords: emigration, interpretation of works, criticism, reception.

УДК 821.111 В. Вулф

Н. О. Любарець, канд. філол. наук, доц.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

МИТЕЦЬ І МИСТЕЦТВО В ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ ВІРДЖИНІ ВУЛФ

Розглядаються особливості зображення творчої особистості та відтворення етапів мистецького процесу в романах В. Вулф "Подорож назавні", "До маяка" та "Орlando". Акцентується біографічний аспект її творчості, гендерна специфіка її персонажів-митців.

Ключові слова: образ митця, гендер, творчість, художній експеримент.

Інтерес Вірджинії Вулф до образу митця був зумовлений, в першу чергу, гострим переживанням і осмисленням власного процесу творчості. Свою мистецьку місію вона вбачала у пошуку нової жанрової форми, яка б змінила традиційний роман і змогла поєднати в собі аспекти не тільки різних літературних форм (поезія і проза), а й увібрати в себе інші види мистецтва (насамперед музику). Зображуючи в романах митців і мисткинь, письменниця зверталася до питань психології творчості, розкривала етапи цього процесу: момент осяяння, період підготовки до нього, а також критичне сприйняття художнього твору оточенням. У даній статті ми докладно зупинимося на питаннях суголося творчого пошуку персонажів Вулф її власному, а також на аспектах гендерної специфіки позиціонування митців у її романах.